

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 4457/09

בפני: כבוד הנשיאה ד' ביניש
כבוד השופטת ע' ארבל
כבוד השופט ע' פוגלמן

העותרים: 1. מחמד אחמד יאסין מנאע
2. מחמד אחמד יאסין פרחאת

נגד

המשיבים: 1. שר הביטחון
2. מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית
3. ראש המינהל האזרחי
4. מפקד משטרת מחוז ש"י
5. המשרד לאיכות הסביבה
6. המשרד לתשתיות לאומיות
7. מינהל איגוד ערים לאיכות הסביבה שומרון
8. עפרה כפר שיתופי להתיישבות בע"מ
9. מועצה אזורית מטה בנימין
10. GES גלובל אינורומנטל סולושנס בע"מ

התנגדות לצו על תנאי

תאריך הישיבה: כ"ה בתמוז
התשע"א (27.07.2011)

בשם העותרים: עו"ד מיכאל ספרד; עו"ד שלומי זכריה

בשם המשיבים 1-6: עו"ד רועי-אביחי שוויקה; עו"ד חני אופק

בשם המשיב 7: עו"ד רינה אבנצ'יק

בשם המשיבים 8-9: עו"ד עקיבא סילבצקי

בשם המשיבה 10: עו"ד נטלי שמואלי מעודי

פסק-דין

בעתירה שלפנינו התבקשנו ליתן צו להריסת מתקן לטיהור שפכים שהוקם שלא כדין על אדמות פרטיות של העותרים, בסמוך לשוב עפרה, על אדמות עין יברוד. המתקן הוקם שלא בהתאם לתוכנית המתאר במקום וללא היתר בנייה.

המתקן (להלן: המט"ש) נועד מלכתחילה ליתן מענה לצורך לנקז את שפכי הישוב עפרה, הזורמים כיום לוואדיות ולשטחים חקלאיים בסביבה, ללא טיפול. לטענת המדינה, שפכים אלו אף מזהמים את מי התהום באזור הרגיש של אקוויפר ההר.

משהוחל בהליכי פיקוח ואכיפה נגד המועצה האזורית מטה בנימין בשל אי הטיפול הנאות בשפכים, הוחלט על הקמת מכון לטיהור שפכים ואף הוקצה לכך תקציב ממשלתי. אך כאמור, התברר כי המט"ש נבנה על קרקע פרטית בבעלות פלסטינים, ללא קבלת היתרי בנייה כדין וללא תכנית מפורטת מאושרת. רק בשלב מאוחר של הבנייה, אגב בקשה לחיבור המט"ש לחשמל, החלו הליכי הפיקוח על הבנייה במקום ויחידת הפיקוח של המנהל האזרחי באיו"ש הוציאה צו להפסקת העבודות. ביום 17.07.2008 הוציאה ועדת המשנה לפיקוח של מועצת התכנון העליונה באיו"ש צו סופי להפסקת עבודה ולהריסה. רק במרץ 2009, לאחר התערבות רשויות האכיפה, הוחלט לנקוט בפעולות הנדרשות להפסקת העבודות ולהפסיק כל מימון מטעם המדינה לפרויקט, וכן למנוע את חיבור המט"ש לחשמל.

בין לבין הוגשה העתירה שלפנינו. ביום 07.06.2009 יצא מלפנינו צו ביניים, בהסכמת המדינה, המורה למשיבים להימנע מביצוע כל עבודות באתר המט"ש וכן להימנע מחיבורו לרשת החשמל ולתשתיות אחרות. כמו כן נאסרה הפעלת המט"ש בכל דרך אחרת.

לאחר שני דיונים שהתקיימו בפני בית משפט זה, בהרכב השופטים: ביניש, פרוקצ'יה ו-מלצר, ניתן ביום 27.06.2010 צו על-תנאי, המורה למשיבים 1-4 ליתן טעם מדוע לא יאכפו את צווי הפסקת העבודות וצווי ההריסה, ולמשיבים 5-10 מדוע לא יחדלו מביצוע כל פעולה המסייעת לקידום הבניה ומימונה.

ב-01.03.2011 הגישו המשיבים 1-6 את כתב התשובה לצו על-תנאי. בתשובתם עמדו המשיבים על חשיבות הקמת מט"ש, לא רק בשל הצורך החיוני בהסדרת ניקוז וטיהור השופכין של הישוב עפרה, אלא אף בשל הצורך החיוני הזהה הקיים באשר לישובים הפלסטינים הסמוכים. עם זאת ציינו כי אינם חולקים על כך ש"דרך הפעולה המתאימה והראויה מלכתחילה הייתה בבחינת חלופות שונות לפתרון הבעיה, ובנקיטת הליך – הן תכנוני והן קנייני – ליישום החלופה המתאימה". עוד ציינו כי גורמי מקצוע מטעמם בחנו אפשרויות שונות לפתרון בעיית הזיהום הנוצרת על ידי שפכי היישוב עפרה והישובים הפלסטינים הסמוכים. הפתרון המתאים, לשיטת המשיבים, הינו הקמת מט"ש אזורי, אשר ישרת גם את הישובים הפלסטינים הסמוכים. מבחינה מקצועית נמצא כי מיקומו של המט"ש שנבנה הינו המיקום המתאים ביותר מבחינה טופוגרפית. המשיבים מצאו גם כי נוכח מיעוטן של אדמות מדינה בהיקף ובמיקום טופוגרפי מתאים, הקמת מט"ש אזורי בכל מיקום אחר תחייב אף היא הפקעת קרקעות, בהיקף דומה או גדול יותר מזה הצפוי במימוש החלופה הנוכחית.

לא כאן המקום להרחיב את הדיבור על ההתפתחויות שאירעו לאחר מכן. עניין המט"ש הובא בפני ועדת משנה לאיכות סביבה של מועצת התכנון העליונה באיו"ש. לוועדת המשנה הוגשה חוות דעת מקצועית, ואף חוות דעת מתוקנת, שלגביה חלוקת הדעות – מה עמד בפני אותה ועדת משנה בהליך שנתקיים בפניה. בעת הדיון שהתקיים בפנינו בהתנגדות לצו על-תנאי עלה כי המשיבים כולם סבורים כי מבחינה עניינית, מקצועית ומעשית, יש צורך בהקמת מתקן לטיהור שפכים באזור בהקדם, אך זאת כמובן רק לאחר שיקוימו הליכי תכנון. עוד נתברר במהלך הדיון כי טרם הוחל בהליכי התכנון וכי הדיון שהתקיים בפני ועדת המשנה היה דיון מקדמי בלבד. למעשה, אין חולק בפנינו כי יש צורך בהקמת מתקן לטיהור שפכים. העותרים כמובן מוחים כנגד אי החוקיות בתפיסת אדמותיהם לשם הקמת המתקן, ולטענתם אף ניתן היה למצוא חלופות למיקום בו יוקם המתקן. אולם שאלות אלו אינן יכולות להתברר בפנינו. אין ספק כי מתחייבים הליכי תכנון בטרם יוקם ויוכשר מתקן לטיהור שפכים ושאלת החלופות צריכה לידון בפני מוסדות התכנון המקצועיים. מוסדות אלו יתנו דעתם למכלול הנתונים התכנוניים, לרבות הטופוגרפיים והסביבתיים, ויביאו בחשבון את משקלה של אי החוקיות שנתגלתה בפרשה זו ואת הצרכים ושיקולי התכנון המובהקים.

בנסיבות שנוצרו, עלינו להביא בגדר שיקולינו ראשית, כי אין חולק שיש צורך במתקן לטיהור שפכי האזור, שיהיה מיועד ליישובי הסביבה, הן ליישוב עפרה והן לכפרים הפלסטינים; שנית, כי אין חולק בפנינו על כך שאין להפעיל את המט"ש שהוקם שלא כדין, אלא אם כן יחול שינוי במצב המשפטי החל במקום ויתקיימו הליכי תכנון ראויים, וכן יושלמו כל ההליכים המשפטיים הנדרשים. עוד יצוין, כי מוסכם על הכל הצורך לקיים את ההליכים הנדרשים בהקדם, בשל חיוניות הקמתו של מתקן לטיהור שפכים באזור; בכל יום שבו הנושא אינו מטופל, מוחרפת הבעיה הסביבתית. אשר על כן, הגענו למסקנה שהעתירה שלפנינו מוצתה, וניתן בזה צו החלטי המורה למשיבים להימנע מלפעול להשלמת המתקן הנדון, להימנע מלחברו לרשת החשמל ולהימנע מעשיית כל עבודה אחרת הקשורה בו, אלא אם יושלמו ההליכים החוקיים האמורים בהתאם לשיקולים שהותוו לעיל.

סוף דבר, העתירה מתקבלת בחלקה. המשיבים ישאו בהוצאות העותרים בסכום כולל של 20,000 ₪, במחציתם ישאו המשיבים 1-6 ובמחציתם המשיבים 9-7.

ניתן היום, כ"ה בתמוז התשע"א (27.07.2011).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ה נ ש י א ה